

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора

Пилипенка Любомира Миколайовича

на дисертаційну роботу

Макарович Вікторії Костянтинівни

на тему: **«Бухгалтерський облік інноваційного капіталу підприємства:**

теоретико-методологічні аспекти»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за

спеціальністю 08.00.09 - бухгалтерський облік, аналіз та аудит

(за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дослідження та її зв'язок із науковими темами, програмами, планами.

За умов динамічного економічного середовища та зростаючої ролі інновацій стратегічне управління такими нематеріальними активами, як знання, технології, інтелектуальна власність та організаційні компетенції, потребує належного облікового супроводу. Розвиток системи облікового забезпечення управління інноваційним капіталом підприємства сприяє підвищенню прозорості бізнес-процесів, оптимізації процесів прийняття управлінських рішень і підвищенню ефективності функціонування системи інноваційного менеджменту.

Водночас важливим аспектом інноваційного менеджменту є ефективна інформаційна взаємодія із зовнішніми стейкхолдерами, включаючи інвесторів, державних регуляторів, венчурні фонди, представників ринку позикового капіталу та інших заінтересованих осіб. Надання релевантної, прозорої, якісної та структурованої облікової інформації про інноваційну діяльність підприємства завдяки використанню різних форм і способів її розкриття (фінансова, нефінансова, інтегрована звітність), дає змогу підприємствам чіткіше репрезентувати потенціал щодо досягнення встановлених тактичних і стратегічних інноваційних цілей, можливості наявних на підприємстві інноваційних команд забезпечити успішну реалізацію існуючих та розпочинання нових інноваційних проектів.

Вищенаведене дозволяє констатувати, що дослідження Макарович В.К. спрямоване на розробку комплексної системи теоретично-методологічних засад бухгалтерського обліку інноваційного капіталу підприємств, що дає змогу підвищити рівень інформаційної обізнаності внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів про інноваційну діяльність, є актуальним для розвитку облікової науки та має важливе практичне значення для підвищення ефективності інноваційного менеджменту та розвитку інноваційної діяльності

підприємств в умовах формування економіки знань.

Загалом, дисертація Макарович В.К. дозволяє вирішити важливу наукову задачу, що полягає в удосконаленні бухгалтерського відображення інноваційної діяльності через розвиток теоретико-методологічних підходів до обліку витрат на дослідження та розробки, нематеріальних активів та капітальних інвестицій в нематеріальні активи підприємства, формування фінансової, нефінансової та інтегрованої звітності про інноваційний капітал.

Актуальність теми дисертаційної роботи також підтверджується тим, що вона виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II за темою «Функціонування системи фінансів, обліку та оподаткування в умовах дії глобальних факторів впливу на інноваційний розвиток економіки» (державний реєстраційний номер 0121U113720), в межах якої удосконалено інформаційне забезпечення управління інноваційною діяльністю підприємств та запропоновано методику формування облікової інформації про інноваційні квазі-нематеріальні активи, а також згідно з планом робіт Державного університету «Житомирська політехніка» за темою «Концепція добровільного розкриття облікової інформації: теорія, методологія, організація» (державний реєстраційний номер 0121U113631), в межах якої розроблено пропозиції щодо додаткового розкриття інформації про інноваційний капітал за допомогою різних видів спеціалізованих звітів.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у докторській дисертації, їх відповідність.

Наукові положення, висновки та рекомендації, представлені у дисертаційній роботі, є обґрунтованими та достовірними, базуються на: теоретичних та науково-практичних дослідженнях українських і чужоземних авторів з теорії та методології бухгалтерського обліку інтелектуального капіталу, нематеріальних активів, витрат на дослідження та розробки, облікового забезпечення інноваційної діяльності, законодавчих та нормативно-правових актах з регулювання бухгалтерського обліку та порядку оприлюднення фінансової та інтегрованої звітності, матеріалах довідкових та інформаційних видань професійних бухгалтерських організацій, Інтернет-матеріалах тощо.

Дисертаційна робота Макарович В.К. складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Логічна структура побудови змісту дисертаційної роботи засвідчує високий професійний рівень дисертанта. Матеріал викладено послідовно і відповідно до завдань та структури дисертації. Повний обсяг основного тексту дисертації становить 504 сторінок, а список використаних джерел налічує 362 позиції.

Поставлена мета відповідає темі дисертаційної роботи. Досягнення окресленої мети розкривається у комплексі завдань, де основна увага дисертантом зосереджується на дослідженні питань, пов'язаних з формуванням системи облікового забезпечення управління інноваційним капіталом підприємства, а також забезпеченні ефективної інформаційної

взаємодії із зовнішніми стейкхолдерами щодо досягнення підприємством тактичних та стратегічних інноваційних цілей. Висновки є узагальненням досліджень та основою формулювання практичних рекомендацій. Пропоновані методичні підходи є коректними та такими, що дозволяють проводити конкретні розрахунки.

Методологічною основою дисертаційної роботи є загальнофілософські та загальнонаукові методи пізнання економічних явищ і процесів, а також теорія інноваційного капіталу підприємства, інституційна теорія обліку, стейкхолдерська теорія обліку, концепція релевантності облікової інформації, концепції облікового консерватизму та прогресизму, концепції квазі-активів та комплементарних активів, концепція чутливості облікової інформації.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження забезпечується вагомою джерельною базою, значна кількість з яких є працями зарубіжних дослідників з проблем обліку інновацій та нематеріальних активів, достатньо широким спектром використаних наукових методів та концепцій, здатністю автора до критичного аналізу та узагальнень.

Матеріали дисертації оприлюднені на 11 міжнародній та всеукраїнській науково-практичних конференціях в містах Київ, Полтава, Одеса, Ірпінь, Миколаїв, Херсон, Кременчук, Тернопіль, Берегове, Лондон тощо. Вищевикладене свідчить про достатню обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації Макарович В.К.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, одержаних особисто здобувачем та поданих на захист.

Дисертаційна робота Макарович Вікторії Костянтинівни є завершеним науковим дослідженням, в якому наведено розробки теоретичних та методологічних аспектів бухгалтерського обліку інноваційного капіталу підприємства.

У першому розділі «Теоретичні засади обліку інноваційного капіталу підприємств» досліджено проблематику необхідності обліку та звітування про інноваційний капітал підприємства в умовах економіки знань, розглянуто сутність та складові інноваційного капіталу підприємства як об'єкта облікового спостереження, виявлено та охарактеризовано потреби і запити користувачів інформації про інноваційний капітал підприємства.

Автором переконливо доведено, що на розвиток системи бухгалтерського обліку в умовах економіки знань впливають наступні фактори 1) нові економічні умови функціонування підприємств; 2) нові нормативні вимоги щодо звітування підприємств; 3) вимоги суспільства щодо функціонування підприємств на засадах сталого розвитку (с.43-55). Вплив цих факторів породжує виникнення проблем розвитку системи бухгалтерського обліку об'єктів інноваційної діяльності підприємства (теоретичного, методологічного та організаційного характеру), які мають бути вирішені науковцями для забезпечення релевантності облікової інформації зростаючим інформаційним потребам та запитам стейкхолдерів (с.56-58). Комплексною пропозицією для вирішення таких проблем автор пропонує створення

теоретико-методологічних засад бухгалтерського обліку інноваційного капіталу, що дозволить об'єднати в єдину систему процеси створення та використання результатів інноваційної діяльності на підприємстві.

Цей факт привів автора до нових наукових результатів, зокрема запропоновано застосовувати капіталоутворюючий підхід до розуміння сутності інноваційної діяльності, виходячи з якого об'єднуючою характеристикою об'єктів інноваційної діяльності в системі обліку є інтегроване поняття «інноваційний капітал». Визначено та проаналізовано основні характеристики інноваційного капіталу підприємства (елемент інтелектуального капіталу; забезпечення генерування майбутніх економічних вигід; є результатом і забезпечуючим елементом інноваційної діяльності; базується на знаннях; містить юридично формалізовані та неформалізовані елементи; залежить від використання комплементарних активів) (с. 81-87) та запропоновано його трактування як сукупності інтелектуальних ресурсів з різним рівнем юридичної формалізації, які виникають в результаті інноваційної діяльності та забезпечують її реалізацію, і що самостійно та у поєднанні з комплементарними активами забезпечують генерування майбутніх економічних вигід для підприємства (с. 87-88).

Визначення потреб і запитів користувачів облікової інформації про інноваційний капітал підприємства дозволило *удосконалити* класифікацію користувачів облікової інформації щодо інноваційної діяльності підприємства та характеристику їх інформаційних потреб і запитів, що надало можливість ідентифікувати причини втрати релевантності обліковою інформацією щодо інноваційного капіталу підприємства, яка генерується чинною системою обліку (с. 96-111).

Другий розділ дисертації «Інноваційний капітал підприємства як об'єкт бухгалтерських наукових досліджень» присвячений обґрунтуванню сутності, причин виникнення і шляхів вирішення основної дилеми обліку інноваційного капіталу, актуальних проблем обліку інноваційного капіталу в Україні та обґрунтовано конститутивну роль обліку в забезпеченні реалізації інноваційної діяльності підприємства.

Автором обґрунтовано сутність основної дилеми обліку витрат на дослідження та розробки, причин її виникнення та шляхів її вирішення на основі переходу від консерватизму до прогресизму облікових практик (розвиток системи відокремленого звітування про дослідження та розробки, розвиток чинної методики обліку витрат на дослідження та розробки) (с. 147-152), що дозволило привести систему бухгалтерського обліку у відповідність до вимог користувачів облікової інформації в умовах формування та розвитку економіки знань.

На цій підставі сформульовано дев'ять основних напрямів досліджень, які спрямовані на розвиток обліку інноваційного капіталу підприємства: удосконалення чинної моделі обліку витрат на дослідження та розробки; облік основних об'єктів інноваційної діяльності підприємства; облік інноваційного продукту / продукції; облік інноваційних проєктів; облік резервів інноваційної діяльності (інноваційних резервів); облік фінансування інноваційної

діяльності підприємства; управлінський облік витрат інноваційної діяльності; облікове забезпечення управління інноваційною діяльністю; організація обліку інноваційної діяльності підприємства (с. 155-161).

Важливим науковим доробком у роботі є обґрунтування конститутивної ролі бухгалтерського обліку в забезпеченні реалізації інноваційної діяльності підприємства, виходячи з якої система обліку є сукупністю процедур та практик з обробки даних про інноваційний капітал підприємства та їх перетворення на економічні ідеї, які через здійснення конститутивного впливу (загального або через окремі обчислювальні практики) здатні коригувати економічну поведінку стейкхолдерів, що в цілому сприяє підвищенню ефективності інноваційної діяльності підприємства (с. 174-178).

У третьому розділі «Фінансовий облік інноваційного капіталу підприємства: теоретико-методологічні аспекти» розроблено теоретико-методологічні засади обліку інноваційних квазі-нематеріальних, інноваційних нематеріальних активів, комплементарних інноваційних активів та інноваційної інвестиційної власності.

Автором запропоновано застосування капіталоутворюючого підходу до розуміння інноваційної діяльності і введення в систему обліку нового об'єкта «інноваційні квазі-нематеріальні активи» (с. 205). Такі активи запропоновано визнавати в результаті капіталізації витрат на розробки, що здійснюється на основі використання нової системи менш суворих критеріїв, до яких віднесено технічну можливість, наміри завершення інноваційного продукту та запланованість розробок. Для їх облікового відображення виокремлено рахунки 156 «Створення інноваційних квазі-нематеріальних активів», 126 «Інноваційні квазі-нематеріальні активи» та удосконалено структуру Балансу (запропоновано введення рядків 1000 «Інноваційні квазі-нематеріальні активи», 1001 «Первісна вартість», 1002 «Накопичена амортизація») і Приміток до річної фінансової звітності (запропоновано введення рядків 045 «Інноваційні квазі-нематеріальні активи», 315 «Створення інноваційних квазі-нематеріальних активів») для розкриття інформації про них заінтересованим зовнішнім користувачам (с. 208-210).

Автором також запропоновано відображати комплементарні інноваційні активи в системі обліку за двома підходами: 1) Як один актив, що передбачає проведення їх комплексної оцінки як одного активу за справедливою вартістю; 2) Здійснення паралельного аналітичного обліку, що передбачає проведення переоцінки базового активу за справедливою вартістю виходячи із існування синергічних ефектів комплементарної пари інноваційних активів (с. 232-233). Для узагальнення інформації про такі активи автором розроблено Звіт про комплементарні інноваційні активи підприємства (с. 243), а також удосконалено структуру Приміток до фінансової звітності, до складу яких додано два нових рядки 0301 «Права на комплементарні комерційні позначення» та 0401 «Права на комплементарні об'єкти промислової власності» (с. 238-240).

Цікавим із наукової точки зору є введення автором до складу об'єктів бухгалтерського обліку нового об'єкта «інноваційна інвестиційна власність»

(с. 254-255, с. 266), розробка теоретико-методологічні засади його визнання, оцінки й відображення в системі обліку (с. 261-262) та звітності (с. 263), а також розробка проекту НП(С)БО «Інноваційна інвестиційна власність» (Додаток Д), що сприяє підвищенню рівня прозорості облікової інформації про наявний на підприємстві інноваційний капітал.

У четвертому розділі «Управлінський облік інноваційного капіталу підприємства: теоретико-методологічні аспекти» автором виділено напрями досліджень щодо розвитку управлінського обліку інноваційного капіталу в системі інноваційного менеджменту, удосконалено методику управлінського обліку інноваційного капіталу на основі використання збалансованої системи показників, визначено напрями розвитку та удосконалено теоретико-методичні засади формування управлінської звітності з інноваційного капіталу підприємства.

Задля задоволення запитів управлінського менеджменту щодо інноваційного капіталу автором обґрунтовано доцільність використання ЗСП, як одного із методів стратегічного управлінського обліку, для забезпечення ефективного управління інноваційною діяльністю, яка має бути удосконалена та адаптована на основі використання чотирьох варіантів: 1) включення інноваційних показників до наявних перспектив ЗСП; 2) перейменування окремих перспектив ЗСП; 3) виділення нової «інноваційної» перспективи; 4) створення інноваційної системи показників (с.299). Для українських підприємств встановлено доцільність використання першого варіанту, що передбачає удосконалення ЗСП за двома напрямками: 1) наповнення стратегічної карти підприємства (стратегічна карта 1-го типу) новими інноваційними стратегічними цілями та інноваційними показниками; 2) розробка окремої інноваційної стратегічної карти (стратегічна карта 2-го типу) для інноваційно-місткового підприємства або окремого інноваційного підрозділу (с. 315, с. 319-320). Виділено та проаналізовано три основні етапи організації процесу побудови стратегічних карт обох типів: 1) вибір інноваційних стратегічних цілей в розрізі кожної з перспектив збалансованої системи показників; 2) вибір показників, що характеризують досягнення кожної з обраних інноваційних стратегічних цілей; 3) формування обліково-інформаційного забезпечення для розрахунку кожного з обраних показників, що характеризують інноваційні стратегічні цілі (с. 316).

Обґрунтовано необхідність створення системи управлінської звітності з інноваційного капіталу, що має бути закріплено в обліковій політиці підприємства з управлінського обліку виходячи з інформаційних потреб та запитів інноваційного менеджменту та на основі врахування обмежень, що пов'язані з наявністю достатнього обсягу фінансових ресурсів та можливостями комп'ютерної системи бухгалтерського обліку підприємства щодо формування управлінських звітів. З метою об'єднання різних видів та типів управлінських звітів з інноваційного капіталу в широкому розумінні в єдину систему удосконалено їх класифікацію шляхом виділення, аналізу та обґрунтування на прикладі програмних продуктів «ERP Odoo» та «BSC Designer» двох типів звітів – узагальнюючих та спеціалізованих звітів з

інноваційного капіталу (с. 341-344).

П'ятий розділ «Розвиток засобів додаткового розкриття інформації про інноваційний капітал підприємства: теоретико-методологічні аспекти» демонструє пропозиції щодо розвитку додаткового розкриття облікової інформації про інноваційний капітал підприємства.

Автором розроблено механізм додаткового розкриття такої інформації. В його основу покладено баланс інтересів (забезпечення ефективності ринку інновацій, спонукання стейкхолдерів до прийняття необхідних рішень) та ризиків (погіршення інноваційної ефективності підприємства), які виникають для підприємства в результаті його здійснення (с. 368). Для формування та обмежень або заборон на розкриття облікової інформації про інноваційний капітал розроблено методичку підготовки до додаткового розкриття облікової інформації про інноваційний капітал (с. 370-379).

Надзвичайно важливим із практичної точки зору є окреслення двох шляхів удосконалення порядку розкриття інформації про інноваційний капітал для вітчизняних підприємств задля задоволення зростаючих інформаційних потреб та запитів стейкхолдерів: 1) доповнення комплексного звіту, що забезпечує додаткове розкриття інформації, розділом про інноваційний капітал; 2) додавання до приміток до річної фінансової звітності розділу XVI «Інноваційний капітал» (с. 413). Для реалізації першого шляху запропоновано включення розділу «Інноваційний капітал» до складу Звіту про управління, що містить два блоки «Фінансова інформація» та «Нефінансова та нарративна інформація» з відповідними наборами показників (с. 415-416). Для реалізації другого шляху розроблено структуру та змістовне наповнення для Розділу XVI «Інноваційний капітал» Приміток до річної фінансової звітності, який містить чотири підрозділи: 1) Елементи інноваційного капіталу підприємства; 2) Інноваційні витрати на розробки та їх капіталізація як інноваційних нематеріальних активів; 3) Капітальні інвестиції в інноваційний капітал; 4) Нарративна інформація про інноваційний капітал підприємства (с. 419-421).

Характеристика наукової новизни роботи свідчить про актуальність вибору теми дисертаційного дослідження, чіткість формулювання мети дослідження і значущість вирішених завдань для теорії та методології бухгалтерського обліку. Це підтверджує належний рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність та значимість для подальшого розвитку облікового відображення інноваційної діяльності підприємства.

Науково-теоретична цінність та практична значущість одержаних результатів дослідження.

Основні положення, викладені в дисертації, доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, які підлягають широкому застосуванню як у проведенні подальших досліджень, так і у практичній діяльності суб'єктів господарювання. Практична значимість роботи підтверджується впровадженням результатів наукового дослідження у роботу окремих установ та організацій, що підкріплено відповідними довідками про

впровадження, зокрема: *на державному рівні* – Професійна організація аудиторів, бухгалтерів та викладачів ОКД, при розгляді проєкту Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку «Інноваційна інвестиційна власність», що узагальнює пропозиції до обліку інноваційної інвестиційної власності та пов'язані з ними вимоги до розкриття інформації у фінансовій звітності; *на регіональному рівні* – Закарпатська обласна військова адміністрація, Департамент економічного та регіонального розвитку при впровадженні розробок, пов'язаних з удосконаленням: методики формування облікової інформації про інноваційні квазі-нематеріальні активи, комплементарні інноваційні нематеріальні активи, інноваційну інвестиційну власність; методики управлінського обліку інноваційного капіталу на основі використання системи збалансованих показників; методики оприлюднення додаткової облікової інформації про інноваційний капітал підприємства за допомогою інтегрованих звітів та звіту про управління; *на рівні суб'єктів господарювання* – ТОВ «ТЕК Західтранссервіс» (рекомендації щодо побудови та запровадження збалансованої системи показників, що забезпечує інтегроване вимірювання ефективності інновацій у взаємозв'язку з визначеною стратегією, контроль за процесом реалізації інноваційної діяльності), ТОВ «Сінглстор Україна» (розробки, пов'язані з удосконаленням змістовного наповнення Звіту про управління в частині інформації про інноваційний капітал підприємства), ТОВ «Консалтингова компанія «Сідкон» (рекомендації щодо удосконалення процедури додаткового розкриття облікової інформації про інноваційний капітал та удосконалення системи інформаційної безпеки підприємства), ПП «Астра Діа» (розробки щодо удосконалення внутрішньої звітності про інноваційний капітал на основі використання систем ERP-класу та розробки щодо удосконалення Приміток до річної фінансової звітності та Звіту про управління в частині доповнення інформації про елементи інноваційного капіталу підприємства), ТОВ «ТТЦ Марконі» (рекомендації щодо удосконалення системи стратегічного управлінського обліку інноваційного капіталу на основі застосування збалансованої системи показників шляхом розробки стратегічної карти підприємства із виділенням стратегічних інноваційних цілей та системи показників, що характеризують інноваційну діяльність та визначають її місце в реалізації стратегії підприємства), Комерційна фірма «Агропродресурси» (пропозиції щодо розширення приміток до річної фінансової звітності та розкриття інформації щодо елементів інноваційного капіталу підприємства, інноваційних витрат на розробки та їх капіталізації як інноваційних нематеріальних активів, капітальних інвестицій в інноваційний капітал в умовах надзвичайних викликів), ГО «ОСА Україна» (пропозиції щодо організації та ведення управлінського обліку інноваційних активів, капітальних інвестицій та витрат на дослідження і розробки підприємства в умовах комп'ютеризації облікового процесу для удосконалення процесу розробки системи управлінського обліку в «ERP Odoо»); *на рівні закладів вищої освіти* – Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II (пропозиції щодо: формування навчально-методичного забезпечення з

дисциплін «Бухгалтерський облік (загальна теорія)», «Фінансовий облік», «Звітність підприємств», «Облік і оподаткування в зарубіжних країнах», «Управлінський облік», «Облік і оподаткування в управлінні підприємством», «Міжнародні облікові системи та стандарти», «Інтегрована звітність» для студентів спеціальності 071 Облік і оподаткування освітніх рівнів «бакалавр» та «магістр»; розробки освітньо-професійної програми «Міжнародний облік і оподаткування» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, а також тематики кваліфікаційних робіт магістрів спеціальності 071 Облік і оподаткування, підготовка яких здійснюється на кафедрі обліку і аудиту).

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях захищених за темою дисертації.

Результати, отримані в процесі дослідження, знайшли відображення у 41 науковій праці, у тому числі: 1 одноосібна монографія, 29 статей у наукових виданнях (з яких 7 статті у виданнях, які включено до міжнародних наукометричних баз Scopus та Web of Science, 22 статті у наукових фахових виданнях України), 11 наукових праць апробаційного характеру. Загальний обсяг опублікованих праць за темою дисертації становить 49,25 ум. друк. арк., з яких особисто автору належить 42 ум. друк. арк. Матеріали дисертації повною мірою представлені в публікаціях автора, а також пройшли апробацію на конференціях.

Структура, стиль та мова дисертаційної роботи.

Структура, стиль та мова дисертаційної роботи відповідають вимогам, встановленим до наукових досліджень такого рівня. Робота логічно структурована, складається з послідовних розділів, що розкривають основну проблему, методологію дослідження, отримані результати та їх аналіз.

Стиль викладу науковий, чіткий і аргументований, що забезпечує зрозумілість викладених матеріалів. В дисертації використовується коректна наукова термінологія, що сприяє точності формулювань і глибокому розкриттю змісту дослідження. Мова роботи є граматично правильною, з дотриманням норм академічного письма, що підтверджує високий рівень підготовки автора.

Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації викладено на 504 сторінках друкованого тексту, обсяг основної частини – 415 сторінок. Робота містить 21 таблицю, 36 рисунків та 15 додатків. Список використаних джерел налічує 362 найменування на 38 сторінках.

Ступінь використання матеріалів і висновків кандидатської дисертації.

Матеріали та наукові напрацювання кандидатської дисертації Макарович Вікторії Костянтинівни на тему «Обліково-аналітичне забезпечення управління ризиками факторингового бізнесу», захищеної у 2015 році за спеціальністю 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за

видами економічної діяльності), не використовувались в докторській дисертаційній роботі.

Дотримання академічної доброчесності.

У представленій дисертації та наукових працях, у яких висвітлено основні положення дисертації В.К. Макарович, не виявлено жодних порушень академічної доброчесності, зокрема академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації чи фальсифікації даних. Усі використані наукові ідеї, текстові фрагменти, зображення, експериментальні результати та матеріали інших авторів належним чином оформлені з відповідними посиланнями на першоджерела, що свідчить про дотримання автором принципів наукової етики та академічної доброчесності. Використання засобів штучного інтелекту для написання тексту та формування графічних об'єктів дисертаційної роботи не було виявлено.

Дискусійні питання та основні зауваження.

Відзначаючи належний рівень обґрунтування і достатню переконливість теоретичних, методологічних, організаційних і методичних положень дисертації Макарович Вікторії Костянтинівни, її цілісність та завершеність, необхідно звернути увагу на окремі дискусійні положення, наявні в роботі.

1. У параграфі 3.2 авторка розкрила теоретико-методологічні засади бухгалтерського обліку інноваційних квазі-нематеріальних активів. Зокрема, авторка обґрунтувала їх сутність, критерії визнання, порядок оцінювання, перекласифікації, відображення на рахунках обліку та у фінансовій й інтегрованій звітності (с. 196-210). В той же час, здобувачці варто було зосередити більшу увагу на визначення та детальне обґрунтування критеріїв визнання інноваційних квазі-нематеріальних активів як об'єктів бухгалтерського обліку.

2. На основі застосування програмного продукту «ERP Odoo» авторка розробила базовий набір управлінських звітів щодо інноваційного капіталу: «Управлінський баланс», «Звіт про доходи і витрати», «Фінансові результати», які при відповідному налаштуванні системи управлінського обліку (довідники, рахунки, аналітичні рахунки) можуть забезпечувати розкриття релевантної інформації про інноваційну діяльність підприємства для потреб і запитів інноваційного менеджменту (с. 340). Дисертаційна робота значно виграла б, якщо б у ній було представлено візуалізацію звітів у вигляді знімків екрану або графічних інтерфейсів. Це допомогло б краще зрозуміти принципи їх формування, зручність використання та рівень деталізації даних, які вони містять, а також зрозуміти їх роль в удосконаленні інформаційної підтримки інноваційного менеджменту підприємства.

3. Розроблена авторкою методика підготовки до додаткового розкриття облікової інформації про інноваційний капітал підприємства базується на врахуванні інформаційних потреб стейкхолдерів, рівні конфіденційності облікової інформації та дає змогу мінімізувати ризики погіршення інноваційної ефективності (с. 370-379). Визначення оптимального рівня

додаткового розкриття облікової інформації про інноваційний капітал є достатньо складним завданням. Надмірна відкритість може спричинити втрату конкурентних переваг, тоді як надмірна конфіденційність може знизити довіру стейкхолдерів і вплинути на їхні рішення щодо фінансування чи інвестування. В дисертації доцільно було б більш чітко конкретизувати пропозиції щодо встановлення оптимального співвідношення між прозорістю та захистом критично важливої інформації.

4. В дисертації авторка навела пропозиції щодо удосконалення Звіту про управління інформацією про інноваційний капітал підприємства (табл. 5.10, с. 415-416), а також пропозиції щодо доповнення Приміток до річної фінансової звітності новим розділом XVI «Інноваційний капітал» (табл. 5.11, с. 418-421). Дисертаційна робота мала б більш прикладне значення, якщо б у ній було детальніше описано порядок заповнення кожного із запропонованих показників та нових елементів удосконалених звітів.

Зауваження до роботи, наведені вище, загалом не мають на меті зменшити цінність наукових результатів Макарович Вікторії Костянтинівни, а більшою мірою носять дискусійний характер та не знижують загальної позитивної оцінки теоретичної і практичної цінності опонованої дисертаційної роботи. Дисертаційна робота є кваліфікованою науковою працею, виконаною авторкою особисто, характеризується єдністю і логікою викладення, містить науково обґрунтовані теоретичні результати і методичні положення, які мають безперечно корисну практичну значущість для удосконалення інформаційного забезпечення управління інноваційною діяльністю підприємств.

Загальний висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація Макарович Вікторії Костянтинівни за темою «Бухгалтерський облік інноваційного капіталу підприємства: теоретико-методологічні аспекти» є самостійно виконаним завершеним науковим дослідженням актуальної проблеми, містить оригінальні підходи до розв'язання теоретичних і практичних питань, пов'язаних з комплексною розробкою теоретико-методологічних засад бухгалтерського обліку інноваційного капіталу.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені здобувачем наукові завдання вирішені повною мірою і таким чином мету дослідження досягнуто. Основні положення дисертації, що задекларовані здобувачем, містять елементи наукової новизни, рівень яких визначено коректно.

Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Реферат є ідентичним за змістом з основними положеннями дисертації і дає повну переконливу уяву про виконану роботу.

Наукові положення, висновки та рекомендації повністю обґрунтовані, аргументовані, містять наукову новизну та пройшли необхідну апробацію на науково-практичних конференціях. У публікаціях здобувача знайшли відображення всі положення дисертації.

Тема та зміст дисертаційної роботи відповідають паспорту спеціальності

08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) та профільно спеціалізованої вченої ради Державного університету «Житомирська політехніка».

Робота відповідає вимогам МОН України до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук згідно пунктів 6, 7, 8 та 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук» (Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197) та наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, внесеними Наказом МОН України № 759 від 31.05.2019 р.), а її автор – Макарович Вікторія Костянтинівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
директор навчально-наукового інституту
адміністрування, державного управління
та професійного розвитку
Національного університету
«Львівська політехніка»

Любомир ПИЛИПЕНКО

Підпис доктора економічних наук, директора навчально-наукового інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Любомира ПИЛИПЕНКА засвідчую:

Вчений секретар
Національного університету
«Львівська політехніка»,
к.т.н., доцент

Роман БРИЛИНСЬКИЙ